

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 3: HEEFT PROPAGANDA ONS BEELD VAN DE KOLONISATIE BEÏNVLOED?

Hoe heeft propaganda ons beeld van Congo misvormd? Hoe is het beeld over kolonisatie door de jaren heen veranderd? Worden we nog steeds beïnvloed door koloniale stereotypes?

WIE SPREEKT?

Sibö Kanobana geeft les aan de universiteit van Gent over sociolinguïstiek en postkoloniale studies.

MOEILIJKE WOORDEN

propaganda	Alles wat wordt gedaan om aanhangers te winnen voor bepaalde (politieke) ideeën, soms door gebruik te maken van overdrijving, manipulatie of leugens.
stereotype	Een vastgeroest beeld van een groep mensen waarbij één eigenschap uitvergroot wordt: 'elke Belg eet graag frieten' of 'elke Afrikaan kan goed dansen'. Negatieve stereotypes kunnen leiden tot vooroordelen en discriminatie.
beeldvorming	De manier waarop iets in beeld wordt gebracht, bijvoorbeeld in de media, waardoor er geleidelijk een vaststaande opvatting over iets ontstaat.

DE VIDEO

Bekijk de video en probeer een antwoord te vinden op deze vragen:

1. Denk je dat jouw ouders op school dezelfde dingen als jij geleerd hebben over de kolonisatie van Congo? Leg uit.
2. Wat leerden kinderen op school in België over Congo rond 1900? Waarom?
3. Wat betekent 'beschavingsmissie'?
4. Wat is het verschil tussen 'expliciete' propaganda en 'impliciete' propaganda?
5. Wat is een wereldtentoonstelling?
6. Wat is een mensenzoo?

HET BEELD

Onderzoeker Sibö Kanobana vertelt dat er in veel winkels een 'missiespaarpot' stond. Misschien heb je zelf ook al eens zo'n beeldje gezien op een rommelmarkt of bij iemand thuis. Waarvoor dienden deze spaarpotten? Welk stereotype geven ze weer?

EN VANDAAG?

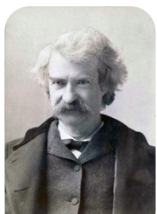
Standbeelden en gebouwen zijn duidelijke overblijfselen van de kolonisatie. Maar er zijn ook subtielere sporen. Sibö Kanobana vertelt bijvoorbeeld over stereotype voorstellingen van zwarte mensen in stripverhalen, boeken en theater.

Zoek één voorbeeld van een element uit onze maatschappij of cultuur dat beïnvloed is door koloniaal denken. Vind je dat dit element moet veranderd worden, of mag het blijven bestaan? Waarom?

EXTRA: LITERATUUR

Er waren ook schrijvers die kritiek gaven op de kolonisatie. Kan je meer informatie vinden?

Wie is **Mark Twain**? Uit welk land komt hij? In welk werk geeft hij kritiek op de kolonisatie? Kan je die kritiek ook vinden?

Wie is **Cyriel Buysse**? Uit welk land komt hij? In welk werk geeft hij kritiek op de kolonisatie? Kan je die kritiek ook vinden?

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 3: HEEFT PROPAGANDA ONS BEELD VAN DE KOLONISATIE BEÏNVLOED? FICHE VOOR DE LEERKRACHT

LESDOELEN

- Leerlingen begrijpen dat kolonisatie een veelzijdig fenomeen is met vergaande gevolgen.
- Leerlingen leren koloniale stereotypes herkennen en benoemen
- Leerlingen beargumenteren hoe historische beeldvorming tot stand komt
- Leerlingen reflecteren kritisch over de rol van het onderwijs en de media
- Leerlingen reflecteren kritisch over collectieve herinnering van historische fenomenen
- Leerlingen begrijpen de concepten: (on)bewuste vaagheid en verzwijgen, framing, manipulatie
- leerlingen reflecteren kritisch over actuele maatschappelijke uitdagingen
- EXTRA literatuur: leerlingen breiden hun algemene literaire kennis uit, mogelijke link met lessen Nederlands of Engels

INHOUDSVRAGEN

1. Denk je dat jouw ouders op school dezelfde dingen als jij geleerd hebben over de kolonisatie van Congo? Leg uit.

De vorige generatie kreeg meestal beperkte informatie over de kolonisatie van Congo. Ook in het onderwijs werden de 'goede daden' van de Belgen uitvergroot en er werd te weinig of geen aandacht besteed aan de wanpraktijken en misbruik. Kanobana maakt de vergelijking met onderwijs over de holocaust: de jaren net na de oorlog werden eigen fouten niet makkelijk toegegeven en dus niet eerlijk weergegeven in het politiek discours of onderwijs hierover. Kennis over historische waarheid lijkt soms een generatie over te slaan.

2. Wat leerden kinderen in België over Congo rond 1900? Waarom?

Om Congo te kunnen koloniseren moest er een draagvlak gevormd worden in de Belgische maatschappij. De overheid wilde mensen overtuigen dat het een goed idee was om naar Congo te gaan en het land te koloniseren. Het discours in de media en ook in het onderwijs focuste op het economische belang van Congo en nog meer op de beschavingsmissie waarmee België Congo zou helpen. Europa had daarin een verantwoordelijkheid om beschaving te brengen naar de 'primitieve' volkeren.

3. Wat betekent 'beschavingsmissie'?

Het idee dat westerse kolonisten de mensen die ze koloniseerden zouden helpen, redden en de beschaving bijbrengen. Het is de overtuiging dat de kolonie achtergesteld is. Het is een discours dat niet enkel gebruikt werd om de kolonisatie van Congo te verantwoorden, maar bijvoorbeeld ook bij de Spaanse en Portugese ontdekkingsreizen naar Amerika, de Nederlandse kolonisatie van Indonesië, etc. Priesters die de plaatselijke bevolking tot het juiste geloof moesten bekeren, het aanleren van de taal van de kolonisator (bv Frans, Engels, Spaans), etc maken hier allemaal deel van uit.

4. Wat is het verschil tussen *expliciete* propaganda en *impliciete* propaganda?

Expliciete propaganda wordt heel openlijk verspreid door een overheid of grote bedrijven zonder de boodschap te verhullen. Het kan bijvoorbeeld gaan om een affiche waarop de goede en 'barmhartige' daden van de kolonisator worden getoond, samen met een dankbare bevolking uit de kolonie. *Impliciete propaganda* is subtieler en vaak moeilijker herkenbaar. In de twintigste eeuw was dat bijvoorbeeld de manier waarop de pastoor praatte over "de arme zwarte kindjes in Afrika" en de missiespaarpotten met dankbare zwarten. Dat droeg bij tot het idee van de beschavingsmissie. Maar ook hoe iets gerepresenteerd wordt in cultuur behoort tot impliciete propaganda: de zwarte persoon die geen stem krijgt in boeken en als cliché wordt afgebeeld in strips en films.

5. Wat is een wereldtentoonstelling?

Vanaf het midden van de negentiende eeuw raakte het fenomeen van internationale wereldtentoonstellingen of expo's in de mode. Het zijn festivals waarop verschillende landen uit nieuwe technologische uitvindingen en vooruitgang kunnen laten zien aan de wereld. De Eiffeltoren is bijvoorbeeld gebouwd voor zo'n expo in Frankrijk. Ook in België hebben er verschillende wereldtentoonstellingen plaatsgevonden. De bekendste is die in Brussel van 1958 waarvoor het Atomium gebouwd werd.

6. Wat is een mensenzoo?

Een zoo met mensen in plaats van dieren: Afrikaanse of Aziatische mensen werden letterlijk tentoongesteld, bijvoorbeeld in fictieve dorpen. Witte Europeanen konden zogezegd kijken hoe mensen op andere continenten leefden. Ook op wereldtentoonstellingen (o.a. op de expo van 1958 in Brussel) waren zulke mensenzoo's in zwang: ze moesten het contrast met de westerse

technologische vernieuwingen benadrukken en pasten in het verhaal van de beschavingsmissie: Europa had Afrika en Azië veel te bieden en als het ware de morele plicht om hen te gaan helpen. [Laat zien via Google afbeeldingen: 'human zoo']

HET BEELD

Deze missiespaarpotten waren een manier om geld in te zamelen voor het 'missiewerk' in Congo. Ze werden gebruikt door verschillende congregaties. De beelden tonen vaak zwarte mensen die 'braaf knikken' wanneer je er een cent instopt. Zo toonden ze de 'dankbaarheid voor de steun'. Ze zijn een impliciete vorm van propaganda en houden het beeld van de beschavingsmissie in stand: de Europeaan moet de arme zwarte helpen om zich te ontwikkelen en die laatste moet daarvoor 'knikken'.

EN VANDAAG?

Mogelijke voorbeelden: standbeelden van Leopold II, stripverhalen zoals *Suske en Wiske en de apenkermiss* of *Jommeke en de Njam-njambloem*, attractie *Monsieur Cannibale* in Efteling,... Maar het bekendste voorbeeld is de discussie over de traditie van 'zwarte piet'.

EXTRA: LITERATUUR

- **Mark Twain** (1835-1910) is een Amerikaanse schrijver. Zijn bekendste werken zijn *The Adventures of Tom Sawyer* en *Adventures of Huckleberry Finn*. Hij begon zijn carrière als imperialist, maar tijdens de oorlog tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Filipijnen kiest hij resoluut de andere kant en komt hij op tegen de annexatie van de Filipijnen. Hij schrijft kritisch over de kolonisatie en is ook kritisch over Leopold II.
- **Cyriel Buysse** (1859-1932) is een Vlaamse schrijver. Zijn bekendste werk is *Het gezin van Paemel*. Hij schrijft onder andere over kapitalistische uitbuiting, seksueel misbruik van de vrouw, sociale mistoestanden. Met 'De zwarte kost' gaf hij al aan het einde van de 19e eeuw kritiek op de kolonisatie van Congo. Zie letterenhuis.be/nl/pagina/de-zwarte-kost.
- Voor meer informatie over **romans over Congo**, zie letterenhuis.be/nl/pagina/congroromans.
- Voor meer informatie over **Congolese tegenstemmen**, zie letterenhuis.be/pagina/congolese-tegenstemmen.